

YABANCI UYUKLU ÖĞRETMENLERİN ÜLKEMİZDE ÇALIŞTIRILABİLMESİ

I-GİRİŞ

Ülkemizdeki okullar resmi ya da özel olsun tümü Milli Eğitim Bakanlığına bağlıdır. Milli Eğitim Temel Kanunu ile eğitim sistemi bütünlüğe kavuşturulmuş, azınlık[1] ve özel yabancı okullar, resmi Türk okullarından farksız bir niteliğe büründürülmüştür. 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu da aynı bütünlüğü sürdürerek, 2 inci maddesinde "Kurum" kavramının hem tüm okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim okullarını, çeşitli kursları, öğrenci eğitim merkezlerini, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerini kapsamına aldığı belirtilmiş, 8 inci maddesine ise, Kurumların müdürleri, kurucu/kurucu temsilcisi tarafından; diğer yönetici ve öğretmen, uzman yönetici ve usta öğreticilerin seçileceği ve çalışma izinlerinin valiliğin iznine sunulacağı, Valiliğin izni alınmadan müdür ile diğer yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticilerin işe başlatılmayacağı, çalışacak yabancıların 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun hükümleri doğrultusunda görevlendirilecekleri, hüküm altına alınmıştır.

Bu kanun hükümlerine göre, yabancı uyruklu öğretmenler Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının çalışma izni olmadan eğitim/öğretim kurumlarında çalıştıramayacaktır. Öte taraftan, yabancı uyruklu eğitim personeli Kurumlarda sadece öğretmen unvanıyla değil, yönetici (yabancı uyruklu kişiler, yabancı okullar ile uluslararası okullar hariç özel okullarda yönetici olamazlar), uzman öğretici, usta öğretici olarak da çalışabilir, bu pozisyonlar için de çalışma izni alınması, iznin burada anlatılan prosedüre göre gerçekleştirilmesi, gerekir.

II- YABANCI UYUKLU ÖĞRETMENLER İÇİN ÇALIŞMA İZİN SÜREÇİ

A- Milli Eğitim Bakanlığının Düzenlemeleri ve Ön İzin Belgesi

Ülkemizde okul öncesi, ilkokul, ortaokul, Genel Lise, Anadolu lisesi, Fen lisesi, Çeşitli Meslek ve Teknik liseleri (sağlık, güzel sanatlar) ile azınlık okulları (ilkokul, ortaokul ve lise) Yabancı Okullar ile uluslararası okullar özel eğitim okulları gibi türler bulunmaktadır. Bu okullarda yabancı öğretmenler de görev alabilmektedir.

Yeri gelmişken belirtelim, T.C. vatandaşı olmayan öğrenciler, özel okullarda 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunundaki (md. 13/6): "Bir okula alınabilecek yabancı uyruklu öğrenci sayısı, o okulda okuyan T.C. uyruklu öğrenci sayısının %30 unu aşamaz", sınırlamaya göre, öğrenim görebilirler.

Milli Eğitim Bakanlığı, zaman içinde birden fazla düzenleme çıkararak yabancı uyruklu öğretmenlerin çalıştırılması konusundaki usul ve esasları belirtmiştir. Örneğin Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Bazı Okullarda Görevlendirilecek Yabancı Uyruklu Öğretmenlerin Sözleşmeli Çalıştırılmaları Hakkında Esaslar 02.11.1985 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Söz konusu Bakanlar Kurulu Kararı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı, bir kısım derslerin öğretiminin yabancı dille yapıldığı okullarda sözleşmeli olarak görevlendirilecek yabancı uyruklu öğretmenlerle ilgilidir. Bu düzenlemeye göre, bir öğretim yılında görevlendirilecek yabancı uyruklu öğretmen sayısı 400 ile sınırlandırılmış, görevlendirilmenin ilk olarak 2 yıl, sonraki yıllarda bu sürenin birer yıllık dönemlerle uzatılacağı ve toplamda 5 yılı aşamayacağı belirtilmiş, ücrete tavan sınırlaması getirilerek 20 yıllık bir kıdemli bulunan ve en üst derece ve kademedeki aylık alan bir öğretmene ödenen aylık ve diğer her türlü ödemelerin brüt toplamının 4 katını geçmemesi öngörülmüştür. Bir başka düzenleme ise, Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Bazı Okullarda Sözleşmeli Olarak Görevlendirilecek Yabancı Uyruklu Öğretmenlerin Nitelikleri ve Seçimlerine Dair Yönetmelik (07.02.1986) başlığını taşımakta olup, bu yönetmelik de, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir kısım derslerin öğretiminin yabancı dilde yapıldığı okullarda görevlendirilecek yabancı uyruklu öğretmenlerin 45 yaşından büyük olamayacağını, en az 4 yıllık yükseköğrenim görmüş olanların görev alabileceğini, belirtmektedir.

Bu özel düzenlemelerin yanında genel bir düzenleme de bulunmaktadır. 2012 Yılında yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğine göre (md. 29):

- Çalışma izni verilecek yabancı uyruklu kişilerin Türkiye’de öğretmen olarak çalışabilmesi için alanında lisans mezunu olması şarttır. Bu amaçla öğretmenlik formasyon belgesi olmalıdır.
- Alanında en az 2 yıl öğretmenlik yapması gerekmektedir.
- Ulusal ve uluslararası sanat ve spor alanında başarıyla tanınmış olanlardan uzman öğretici veya usta öğretici olarak görevlendirileceklerde öğrenim şartı aranmamaktadır (md. 38).

İşte yukarıda kısmen değinilen usul ve esaslara göre, ülkemizde çalışmak isteyen yabancı uyruklu öğretmenin durumu, ilk önce Milli Eğitim Bakanlığınca incelenir. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel öğretim kurumlarında görev alacak yabancı öğretmenler, Çalışma Bakanlığına müracaat etmeden önce, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğünden yabancı adına alınacak ve yabancının yeterliliğini gösterir ön izin belgesi almaları gerekmektedir. Ön izin belgesi yabancı uyruklu öğretmenin çalışacağı alanla ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığınca ilan edilen usul ve esaslara haiz olduğunu gösteren bir belgedir. Bu belgede görev alacağı öğretim kurumunun adı, yabancının ders branşı ve görevi belirtilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ön izin belgesi düzenlenirken yabancının diploma ya da diploması yerine geçen belgeleri de istenmektedir. Bu belgelere göre ön izin verilmekle birlikte, belgeler Yükseköğretim Kuruluna da gönderilerek ilgilinin mezun olduğu yükseköğretim kurulunun tanınıp tanınmadığı konusunda bilgi istenir. Bu arada ilgili yabancıya çalışma izni verilmiş ve çalışmaya da başlamış olabilir. Yabancı uyruklu eğitim personelinin diplomasına sahip olduğu yükseköğretim kurumunun, Yükseköğretim Kurulu tarafından tanınmadığının bildirilmesi durumunda çalışma izninin iptali için durum kurumuna, valiliğe ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bildirilir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca düzenlenen çalışma izninin bir örneği, ilgili okul tarafından Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderilir. Milli Eğitim Müdürlüğünce yabancı uyruklu eğitim personeline ait bilgiler Özel Öğretim Kurumları Modülüne işlenir.

B- İkamet Tezkeresi

5638 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanununun 3 üncü maddesine göre, iş tutmak amacıyla Türkiye’ye gelen yabancılar, geldikleri tarihten itibaren 1 ay zarfında ve her hâlükârda çalışmaya başlamadan evvel ikamet tezkeresi almalıdır. Türkiye sınırları içerisinde olan ve çalışma izni almak isteyen yabancıların en az altı aylık uzun süreli ikamet tezkeresine sahip olmaları gerekmektedir. Yabancıların çalışma izni başvurusunu yurt dışından yapanlar ise Türkiye’ye giriş yaptıkları tarihten itibaren bir ay içerisinde ikamet tezkeresi almak için yetkili makamlara başvurmak zorundadır.

Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanununun Uygulama Yönetmeliğinin 54 üncü maddesine göre, Türkiye’de bulunan büyükelçilik veya konsolosluklar bünyesinde faaliyet gösteren okullardaki yabancı öğretmenler, Dışişleri Bakanlığı kanalıyla yaptıkları başvuruları üzerine İçişleri Bakanlığı tarafından düzenlenen çalışma amaçlı ikamet tezkeresi ile görev yapmaktadırlar. Diğer bir ifadeyle, ayrıca çalışma izni düzenlenmesine gerek bulunmamaktadır.

Yabancıların öğretmenlik yapabilmesi konusunda bir diğer önemli husus ise, azınlık okullarındaki öğretmenlerdir. Bilindiği üzere, azınlık okulları farklı din ve dillere sahip Türk vatandaşlarına aittir. Bu okullarda yabancı öğretmenler çalıştırılması konusu, karşılıklılık esasına ve kültür anlaşmalarına göre değerlendirilmektedir^[2].

C- Çalışma Bakanlığına Başvuru

Kanun kapsamında Bakanlığa yapılacak başvuruların internet üzerinden elektronik ortamda online olarak yapılması ve istenilen evrakların da kağıt ortamında imzalanarak diğer belgelerle birlikte başvuruyu takip eden altı işgünü içerisinde şahsen veya posta ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına ulaştırılması gerekmektedir

Başvuru yurtdışından yapılacaksa, başvuru çalışma izni alacak kişi tarafından uyruğunda bulunduğu veya daimi ikamet ettiği ülkedeki Türkiye Cumhuriyeti temsilciliklerine yapılır. Temsilcilikler, çalışma izin talebine ilişkin olabilecek değerlendirmeleri ile birlikte bu başvuruları doğrudan Bakanlığa iletirler. Türkiye Cumhuriyeti temsilcilikleri ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, yurt dışından yapılacak çalışma izni başvuruları ile ilgili işlemleri elektronik ortamda yürütür. Başvuru

sirasında istenilen belgeler, yabancı'nın temsilciliğe başvuru tarihinde veya takip eden on işgünü içerisinde işverenince Bakanlığa intikal ettirilir. Ayrıca, temsilciliğe başvuru tarihinden önceki on işgünü içerisinde Bakanlığa intikal ettirilmiş bulunan çalışma izni başvuruları da değerlendirmeye alınır. Yurtiçinden yapılan çalışma izin başvurularında çalışma izni verilmesi halinde izin belgesinin tebliğ tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde çalışma meşruhatlı ikamet tezkeresi almak için emniyet makamlarına başvuruda bulunulması zorunludur. Aksi halde çalışma izni geçerlilik kazanmaz.

Yurt içinden başvuru ise, sadece en az altı ay süreli ikamet tezkeresi almış ve bu süre sona ermemiş olan yabancılar veya bunların işverenleri tarafından ve doğrudan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına yapılır. İçişleri Bakanlığınca mülteci veya sığınmacı statüsü verilmiş yabancıardan ikamette süre koşulu aranmaz. Bu statüde bulunanların çalışma izin talepleri değerlendirilirken Yönetmeliğin 13 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen hususlar dikkate alınmaksızın çalışma izin işlemlerinin en kısa sürede neticelendirilmesi için gerekli tedbirler alınır.

D- Çalışma Bakanlığınca Değerlendirme

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, ülke içinden istihdam yerine yabancı istihdamı için yapacağı değerlendirmede, başvuru sırasında istenecek belgelerin yanı sıra, yabancı'nın istihdamını haklı kılabacak, işin özel niteliğini gösterir bilgiler ile yabancı'nın eğitim durumu, çalışacağı işyerinin ulusal ekonomiye katkısı ve bu niteliklere uygun ücret düzeyi ile istihdam durumunu da dikkate alarak kararını vermektedir.

Bakanlık çalışma izni kararını, yurt dışından yapılan başvurularda; başvuruyu yapan yabancıya bildirmek üzere Türkiye Cumhuriyeti temsilciliğine, yurt içinden yapılan başvurularda; çalışma izni ve uzatma kararını başvuruyu yapan yabancıya veya başvuruyu yapan işverenine bildirir.

Yabancı uyruklu öğretmenlerin Türkiye'de çalışabilmesi konusunda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının zorunlu olan değerlendirme kriterlerinden bazıları (bunlardan birincisi, çalışma izni talep edilen işyerinde en az beş T.C. vatandaşının istihdamının zorunlu olduğuna, aynı işyerinde birden fazla yabancı için çalışma izni talebinde bulunulması durumunda, çalışma izni verilen ilk yabancıdan sonraki her bir yabancı için ayrı ayrı beş T.C. vatandaş istihdamı aranacağına ilişkindir. İkinci kriter ise, işyerinin ödenmiş sermayesinin en az 100.000 TL veya brüt satışlarının en az 800.000 TL veya son yıl ihracat tutarının en az 250.000 ABD Doları olması gerektiğine ilişkindir) değerlendirmede dikkate alınmaz. Ancak, yabancı uyruklu öğretmene ödenecek ücretin en az asgari ücretin 3 kat veya fazlası olması gerekmektedir.

E- Süre Uzatımı

Yabancı uyruklu çalışan çalışma izni uzatma başvurusu, çalışma izninin bitim süresinin 2 ay öncesinden itibaren 15 gün sonrasına kadar yapılabilir. Yabancı çalışan çalışma izni bitiminden sonra, uzatma başvurusu yapıldığı takdirde, 45 gün daha kurumda yasal olarak çalışma hakkına sahiptir.

Çalışma Bakanlığı, çalışma iznini ilk olarak 1 yıl için vermekte, talep olursa çalışma izni süresi en fazla 2 yıl daha uzatılmakta, bu sürenin bitiminden sonra ise en fazla 3 yıl daha çalışma izni verilmektedir. Toplam 6 yıllık kanuni çalışma süresini dolduran yabancılar süresiz çalışma iznini hak etmektedir.

III- SONUÇ

Görüldüğü gibi yabancı uyruklu öğretmenlerin Türkiye'de çalışabilmesi için ilk önce ikamet tezkeresi, sonra Milli Eğitim Bakanlığından ön izin belgesi alması, daha sonra da Çalışma Bakanlığınca çalışma izni için müracaat etmesi gerekmektedir.

Çalışma Bakanlığınca yabancı öğretmenlere verilecek çalışma izinlerinde esas alınan usul ve esaslar diğer yabancılar için geçerli olan düzenlemelerle hemen hemen aynıdır. Müracaatta aranan ön izin belgesinden başka, bazı değerlendirme kriterleri de dikkate alınmamaktadır.

Yabancı uyruklu öğretmenin çalışma izni başvurusu ret edildiği durumlarda, (yargı organlarınca da bu karar bozulmadığı takdirde) aynı kişi için çalışma izni alabilmek için 1 bir beklenmesi Kanun gereği zorunludur.

[1] Azınlık, Türk Dil Kurumunun sözlüğünde bir ülkede ayrı soydan veya inançtan olan ve sayıca az bulunan topluluk, ekalliyet anlamında bir kelime olduğu belirtilmiştir. 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununda ise azınlık okulları: Rum, Ermeni ve Musevî azınlıklar tarafından kurulmuş, Lozan Antlaşması ile güvence altına alınmış ve kendi azınlığına mensup Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğrencilerin devam ettiği okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim özel okulları, yabancı okullar: Yabancılar tarafından açılmış özel okullar, olarak tanımlanmıştır.

[2] Halis KIRAL, Yabancıların Türkiye’de Çalışma Esasları, Ankara 2006, s.85.